

2. Вороненко Ю. В. Визначення компетенції в оцінці якості підготовки фахівців у системі безперервного професійного розвитку лікарів / Ю. В. Вороненко, А. М. Сердюк, О. П. Мінцер, В. В. Краснов, А. В. Коблянська, Л. Ю. Бабінцева // Україна. Здоров'я нації. – 2007. – № 1. – С. 118-123.
3. Герасименко С. Л. Формирование коммуникативной культуры будущего медицинского работника в процессе изучения иностранного языка : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / С. Л. Герасименко. – Курск, 2007. – 280 с. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : file:///C:/Users/pc/Downloads/Pfto_2013_28_77.pdf.
4. Громовик Б. П. Перспективи нових навчальних технологій у фармацевтичній освіті / Б. П. Громовик, С. М. Мокрянин // Фармацевтичний журнал. – 2008. – № 2. – С. 13-21.
5. Пляка Л. В. Психологічні аспекти професійної комунікативної компетентності майбутнього провізора / Л. В. Пляка, В. О. Тюріна // Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. – К., 2009. – Т. XI. – Ч. 4. – С. 438-446.
6. Сердюк А. М. Визначення компетенції в оцінці якості підготовки фахівців у системі безперервного професійного розвитку лікарів / А. М. Сердюк, Ю. В. Вороненко, О. П. Мінцер, В. В. Краснов, А. В. Коблянська, Л. Ю. Бабінцева // Україна. Здоров'я нації. – 2007. – № 1. – С. 118-123.
7. Толочко В. М. Наукове обґрунтування та розробка моделей компетенцій спеціалістів фармації : метод. рек. / В. М. Толочко, Л. В. Галій. – К., 2009. – 23 с.
8. Юсеф Ю. В. Теоретичні засади формування комунікативної компетентності майбутніх лікарів / Ю. В. Юсеф. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis
9. Ясько Б. А. Психология личности и работы врача / Б. А. Ясько. – Ростов н/Д : Фенікс, 2005. – 221 с.

The article highlights the formation of communicative competence of future physicians and pharmacists through the implementation of educational technologies, including an interactive, learner-oriented and training technologies.

Keywords: *educational technology, interactive technology, personally oriented technology, training technology, competence, communicative competence.*

УДК. 37.014.3:377.620

Каленський А.А.*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕТИКИ В МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розглянуті джерела, мета, загальні положення, теоретико-методологічні підходи, принципи, педагогічні закономірності та умови концептуальних основ розвитку професійно-педагогічної етики в майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів аграрної та природоохоронної галузей.

Ключові слова: *професійно-педагогічна етика, розвиток, спеціальні дисципліни, ядро педагогічної концепції, педагогічні закономірності, спеціальні принципи.*

Вивчення та аналіз наукових праць підтверджує, що останнім часом предметом наукових пошуків стали різні аспекти розвитку професійної етики фахівця, професійно-педагогічної етики вихователя, вчителя та викладача. Основи теорії морального розвитку вчителів, і зокрема

* © Каленський А.А., 2014

студентської молоді, розкриті у працях сучасних вітчизняних науковців (В. Андрущенко, Г. Васяновича, С. Гончаренка, І. Зайченка, І. Зязюна, С. Клепко, В. Малахова), проблеми формування та виховання етичної культури, моральної саморегуляції, моральних якостей майбутніх учителів у процесі професійної підготовки (Н. Молодиченко, Л. Москальова, І. Пальшкова, О. Пономаренко, Н. Сопнева, Л. Хоружа). Не зважаючи на такий широкий спектр досліджень, недостатньо уваги приділяється проблемі розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів аграрної та природоохоронної галузей.

Метою статті є розгляд концептуальних основ розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів аграрної та природоохоронної галузей.

Концепція розвитку професійно-педагогічної етики в майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів аграрної та природоохоронної галузей є складна, цілеспрямована, динамічна система теоретико-методологічних та методико-технологічних знань про норми, цінності професійно-педагогічної етики, що базуються на системному, акмеологічному, синергетичному, культурологічному, компетентнісному, діяльнісному, особистісно орієнтованому підходах.

Нормативно-правовою та методичною основою концепції є закони України «Про освіту», «Про вищу освіту» та «Про професійно-технічну освіту», Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» від 25 червня 2013 року №344/2013, розпорядження Кабінету Міністрів України «Про концепцію Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011 – 2015 роки» від 27.08.2010 № 1723-р., Державний освітній стандарт ДСВО 07.2-98 Освітньо-кваліфікаційний рівень магістра.

Основними джерелами створення концепції розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів аграрної та природоохоронної галузей є: соціальне замовлення суспільства, що зафіксовано в нормативних документах, об'єктивних потребах суспільства і особистості на сучасному етапі; зарубіжний і вітчизняний педагогічний досвід розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів вищих навчальних закладів; зміщення акцентів освітнього процесу на культивування педагогічної рефлексії і конструктивного діалогового стилю вирішення проблем; нові вимоги до майбутнього викладача, який повинен бути готовий до застосування: системного, акмеологічного, синергетичного, культурологічного, компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого підходів; міждисциплінарного синтезу; можливостей нових інформаційних технологій; практичний досвід розвитку професійно-педагогічної етики, що включає технології навчання майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів.

Мета концепції, що розробляється – теоретико-методологічне та технологічне забезпечення розвитку професійно-педагогічної етики як специфічного процесу, спрямованого на становлення особистості у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів аграрної та природоохоронної галузей.

Загальні положення концепції, що розробляється, будуть неповними, якщо не визначити теоретико-методологічні підходи її розробки. Теоретико-методологічні підходи є найважливішою складовою концепції, що визначає стратегічні напрямки дослідження об'єкта і забезпечує рішення наступних проблем: впорядкування і розширення термінологічного простору педагогічної науки; встановлення нових властивостей і особливостей досліджуваного об'єкта: виявлення закономірностей і принципів розвитку об'єкту дослідження; визначення перспектив розвитку досліджуваного напрямку чи науки в цілому.

В якості теоретико-методологічних підходів дослідження проблеми виступає сукупність відповідних методологічних підходів, кожен з яких представляє собою принципову орієнтацію дослідження об'єкта, поняття або принцип, що керує його загальною стратегією [1, с. 74].

Для побудови педагогічної концепції розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів аграрної та природоохоронної галузей, ґрунтуючись на положенні, що розвиток професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів це складний процес, осмислення якого має здійснюватися з різних позицій, в якості теоретико-методологічних підходів концепції, що розробляється, обрані системний, синергетичний, акмеологічний, культурологічний, особистісно орієнтований та діяльнісний підходи.

Аналіз філософської та педагогічної літератури дали можливість наступні типи зв'язків, притаманні розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін як педагогічної системи: зв'язки взаємодії, які класифікуються далі на зв'язки властивостей і об'єктів педагогічної системи; зв'язки створення (генетичні зв'язки); зв'язки перетворення, що реалізуються через об'єкти розвитку професійно-педагогічної етики і шляхом безпосередньої взаємодії цих об'єктів; зв'язки побудови (структурні зв'язки) між компонентами педагогічної системи; зв'язки функціонування, що забезпечують реальний стан і розвиток педагогічної системи; зв'язки розвитку, що розглядаються як модифікація функціональних зв'язків в аспекті зміни станів педагогічної системи; зв'язки управління, які будуються на основі певної програми розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін і являють собою спосіб її реалізації.

Перш ніж формулювати основні ідеї концепції, визначимо поняття, що відображають її основні, сутнісні характеристики.

Центральним поняттям концепції є поняття „професійно-педагогічна етика”. Проведений аналіз структури і змісту дозволив наступним чином сформулювати визначення професійно-педагогічної етики.

Професійно-педагогічна етика – відносно самостійний розділ етичної науки – вивчає особливості моралі педагогічних та науково-педагогічних працівників, виявляє специфіку реалізації загальних принципів професійно-педагогічної моралі в сфері праці викладача, розкриває її функції, специфіку, зміст принципів і етичних категорій. Вона визначає морально-етичні вимоги до педагогічних та науково-педагогічних працівників та відображає ступінь їх трансформації у свідомості й поведінці викладача.

Предметом професійно-педагогічної етики є закономірності прояву моралі в свідомості, поведінці, відносинах і діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників.

Поняття розвитку найтіснішим чином пов'язане з поняттям формування. Вони взаємопов'язані, але не тотожні одне одному.

Розвиток – неповоротна, спрямована, закономірна зміна матеріальних і ідеальних об'єктів [4, с. 561]. Розвиток у філософії визначається як процес тісно взаємопов'язаних кількісних і якісних перетворень особистості з моменту її зародження до кінця життя. Формування ж є процес надання визначеної форми [3, с. 1418].

Вживання понять формування та розвитку дозволяє реалізувати прагнення дослідника підкреслити єдність зовнішніх і внутрішніх сторін перетворення особистості та діяльності.

У зв'язку з цим в педагогіці поняття формування обґрунтовано вживається відносно таких сторін особистості, як, наприклад, «формування» характеру, формування умінь, формування навичок тощо. Поняття «розвиток» вживається відносно, насамперед, здібностей особистості.

Спеціальні дисципліни – це ті навчальні курси, які забезпечують порівняно вузьку професійну кваліфікацію майбутнього фахівця. Спеціальні дисципліни умовно можна розділити на усталені і нові. Перші – викладають питання тих галузей науки, з яких є фундаментальні праці, підручники. Другі – відносяться до тих областей прикладної науки, які тільки зароджуються або швидко змінюються. Основні риси спеціальних дисциплін: динамічність, обумовлена необхідністю постійного поповнення новим науковим матеріалом; потреба в методиці, що забезпечує вироблення у студентів дослідницького підходу до будь-якого виду практичної діяльності.

Під ядром педагогічної концепції слід розуміти систему базових вихідних положень і основних ідей, що визначають сутність і механізми побудови наукової педагогічної теорії і

характеризують її специфіку. Ядро розроблюваної концепції розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін становлять закономірності і принципи функціонування і розвитку досліджуваних процесів і явищ, що дозволяють оцінити сучасний стан проблеми, простежити динаміку її становлення та перспективи подальшого розвитку.

Під закономірністю розуміється суб'єктивно існуючий, що повторюється, суттєвий зв'язок явищ суспільного життя або етапів історичного процесу [3, с. 452]. Закономірності, дії яких проявляються у вигляді тенденцій, визначають основну лінію розвитку суспільства, що не зумовлюються безліччю випадковостей і відхилень. Пізнання закономірностей дає можливість їх практичної реалізації в діяльності, в основі виявлення закономірностей лежить науковий аналіз спеціальної літератури, передового досвіду та власного досвіду дослідника. Вивчення зв'язків об'єкта з різними аспектами може привести до виділення різних закономірностей.

Нас цікавлять педагогічні закономірності, які трактуються як об'єктивно існуючі, повторювані, стійкі, істотні зв'язки між явищами, окремими сторонами педагогічного процесу [2, с. 42].

Закономірності педагогічного процесу детерміновані соціальними умовами (зокрема, конкретно-історичними, соціокультурними), природою людини, сутністю і специфікою освітнього процесу і відображають узагальнені знання і педагогічний досвід у різних сферах.

Підставою для виділення закономірностей концепції розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів аграрної та природоохоронної галузей є теоретико-методологічні підходи, що зумовлені як системний, синергетичний, акмеологічний, культурологічний, компетентнісний, діяльнісний та особистісно орієнтований.

Концепція розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів аграрної та природоохоронної галузей ґрунтується та забезпечується сукупністю таких спеціальних принципів: міждисциплінарність в розвитку професійно-педагогічної етики; гуманізація і демократизація навчання; єдності теорії педагогічної етики і моральної практики; єдності моральної свідомості і моральної діяльності; компліментарності; інтеграції та взаємодії етичного та педагогічного знання; морально-етичної рефлексивної спрямованості процесу навчання студентів у вищому навчальному закладі; морального вибору; системності розвитку професійно-педагогічної етики.

Умовами, що забезпечать ефективність концепції розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів аграрної та природоохоронної галузей, є:

1. Забезпечення професійного відбору майбутніх викладачів з урахуванням забезпечення прийому на навчання молодих людей з вираженим інтересом і схильністю до професійної викладацької діяльності, які бажають опанувати дану професію, володіють досить розвинутим творчим потенціалом, мають високі морально-етичні якості.
2. Підготовленість науково-педагогічних працівників до реалізації концепції розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів аграрної та природоохоронної галузей.
3. Введення в структуру навчальних дисциплін питань: професійно-етичної підготовки, специфіки етичної взаємодії, морального вибору, педагогічно-етичної рефлексії.
4. Введення спецкурсу „Етика викладача вищої школи” для майбутніх викладачів спеціальних дисциплін та для семінару наставника студентських груп теми „Етичні проблеми в роботі наставника”.

Основна ідея концепції розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів аграрної та природоохоронної галузей полягає в твердженні, що розвиток професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін – є така педагогічна система, в якій ефект резонансу когнітивних і гуманітарних, а також ринкових ціннісних орієнтацій тих, хто навчається підвищує ефективність та веде до нарощування позитивних змін в морально-етичних якостях тих, хто навчаються.

За основу в розкритті змісту педагогічної системи взяті наступні положення:

- 1) студент – майбутній викладач спеціальних дисциплін – це об'єкт педагогічного впливу, але в процесі розвитку професійно-педагогічної етики він стає суб'єктом самовпливу;
- 2) розвиток професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін здійснюється в атрибутивній структурі цілісного педагогічного процесу, що складається з: динамічно стійких педагогічних стратегій (що виконують функцію механізму саморегуляції системи, її нормативно-методологічного забезпечення); цільового осередку (виконує функцію джерела системи, її результативно-оцінного забезпечення); педагогічних умов, що відбивають організаційно-змістовний компонент системи; сукупності педагогічних методик, що визначають шляхи ефективної реалізації системи, що виконують функцію її організаційно-методичного забезпечення;

3) педагогічна система розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін є частиною освітнього простору, в якому відбувається поєднання наукової творчості та професійної гуманітарно-технологічної практики студентів.

Властивості системи: відкритість і функціональність в освітньому просторі (займає своє місце серед інших педагогічних систем, має здатність взаємодіяти з ними); керованість (володіє чутливістю до впливу з боку інших педагогічних систем); динамічна стійкість (балансує на грані між статичними і динамічними режимами функціонування – зберігає якісний стан, незважаючи на зовнішні впливи на систему і внутрішні зміни, що в ній відбуваються).

Показниками інтегральних характеристик розвитку професійно-педагогічної етики виділені етичні знання, вміння, соціально-значущі особистісні якості і здібності, що становлять змістовну сутність професійно-педагогічних етичних компонентів особистості, представлені в комунікативному, інформаційно-когнітивному, аксіологічному, рефлексивному аспектах.

Високий рівень професійно-педагогічної етики особистості забезпечує її успішну соціалізацію та культурно-етичну інтеграцію в сучасному суспільстві, при цьому провідним фактором розвитку професійно-педагогічної етики особистості є засвоєні особистістю загальнолюдські цінності. Виділяються такі рівні розвитку професійно-педагогічної етики студентів: низький, достатній, середній, та високий рівень.

Таким чином, результатом впровадження запропонованої концепції буде: реалізація комплексу запропонованих педагогічних умов, а також використання авторської системи, моделі та методики розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів аграрної та природоохоронної галузей, що включає комплекс методів, комплекс прийомів, засобів і форм розвитку професійно-педагогічної етики, що сприяє досягненню найбільш високого результату – підвищенню у студентів – майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів рівня професійно-педагогічної етики. Напрямами подальших досліджень є розробка методики розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів.

Список використаних джерел

1. Блауберг И.В. Становление и сущность системного подхода / И.В. Блауберг, Э.Г. Юдин. – М. : Наука, 1973. – 270 с.
2. Педагогический словарь / под ред. Г. М. Коджаспировой, А. Ю. Коджаспирова. – М. : „Академия”, 2001. – 176 с.
3. Советский энциклопедический словарь / – М.: Советская энциклопедия, 1984. – 1600 с.
4. Философский энциклопедический словарь / Гл. ред.: Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев и др. – М. : Сов. энциклопедия, 1983. – 840 с.

Within this article were considered the source, purpose, general provisions, theoretical and methodological approaches, principles, pedagogical patterns and conditions conceptual bases of professional and pedagogical ethics of prospective teachers in universities of agricultural and environmental fields who will teach special subjects.

Keywords: *professional and pedagogical ethics, development, special courses, core educational concepts, pedagogical patterns and special principles.*